

Egy száműzött irodalmár emlékére

(Tomán László az idén lett volna 85 éves)

Elképzelhető-e kedves Olvasó, hogy a XXI. század Európájában, ahol a szólásszabadság az egyik legfontosabb követelmény, egy irodalmárt azért ítéljenek elhallgatásra, mert az igazat írja és vallja. Itt nálunk, a Délvidéken ez a valóság. A Délvidéken ugyanis minden szavunknak más a jelentése: az egyenlőség kisebbségi jogfosztást jelent, a sajtószabadság cenzúrát, a szólásszabadság az állásvesztést, a kegyvesztettséget, az eltiprást stb. Az, hogy ez így volt a magyarirtó titói rendszer alatt, az még érthető, de hogy ez érvényesül ma is, és ezt a kommunista bőrből jugo-liberális bőrből vedlett nemzettársaink tesszik, az már ép ésszel föl nem fogható.

A Tomán név mindig vörös posztó volt a kommunisták, illetve a szerb hatalom szemében. Gál László Tomán Sándort, az apát fasisztának nevezte csak azért, mert a sovinszta királyi Jugoszláviában, ahol a kisebbségbe került magyarságtól minden jogot megvontak, újságot alapított, védve ezzel a magyar szót, és tartotta a reményt, a lelket a délvidéki magyarságban. Ezért akarták a „felszabadító partizánok” kivégezni, de sikerült megúsznia, mivel a vészterhes időkben épp nem volt Újvidéken.

Ezt a vádat és a megbélyegzést „örökölte” Tomán László is, meg azt az erkölcsös magatartást, amely minden áskálódás, veszély ellenében mindig erőt és bátorságot adott neki, hogy kiálljon a magyarság érdekeiért. Ezért lett száműzött a hatalmat kiszolgáló, a háború utáni délvidéki magyar irodalmat irányító nemzettársak között is.

Még nagyon el sem múltak az 1944-es magyar tömegkivégzések, Tomán már munkába fogott. '47-ben már több szamizdat kiadványt jelentetett meg, amely merőben más hangon szólt, mint a kommunizmust propagáló sajtókiadványok. Persze, ez nem maradhatott észrevétlenül. Házku-

tatásokkal zaklatták, elkobozták az írógépét, de bizonyítékokat nem találtak. A párt kiszolgálóinak tömeges támadása (a politika a legveszélyesebb az Informbiro időszakában) akkor indult el, amikor Tomán nem tudta tovább tűrni a magyar értelmiség megsemmisítését, és '51-ben az Ifjúság Szava c. újságban megjelentette tiltakozó cikkét *Az új magyar nemzedék sorsa* címen. Ez teljesen szembement a (testvériség-egységet hirdető, de valójában sovinszta) titói politikával, így nem csoda, hogy a hamis vádak tömkelege zúdult rá. Ács Károly és Fehér Ferenc, akik a tanulmányt jóváhagyták és beszerkesztették, megkísérelték védeni és tompítani a vádat, de a támadások olyan könyörtelenek voltak, hogy Tománt csak az mentette meg, hogy behívták katonának. A szolgálat után már lecsillapodtak az indulatok, de továbbra is kegyvesztett lett. Csak ismerősök révén, akiket nem érdekeltek a párthatározatok, juthatott munkához, verseit, tanulmányait, kritikáit a Forum kiadóhoz – noha sok propaganda szennyirodalmat is megjelentetett – csak ritkán volt hajlandó kiadni, művei többnyire magánkiadásban láttak napvilágot. Állandóan küzdött a silány, értéktelen irodalom ellen, amely csak a pozicionáltak révén, többnyire pártalapon kerülhetett kiadásra.

Vágya csak az ezredfordulón teljesülhetett, amikor is kezdeményezésére elindulhatott 2001-ben az Aracs folyóirat. Ő álmodta meg ezt a lapot, a főszerkesztőség is neki volt szánva, de mivel Újvidéken élt, az ordasoktól félve nem vállalta ezt a feladatot. Mint a szerkesztőség tagja értékes írásaival, okos tanácsaival azért támogatta az újságot.

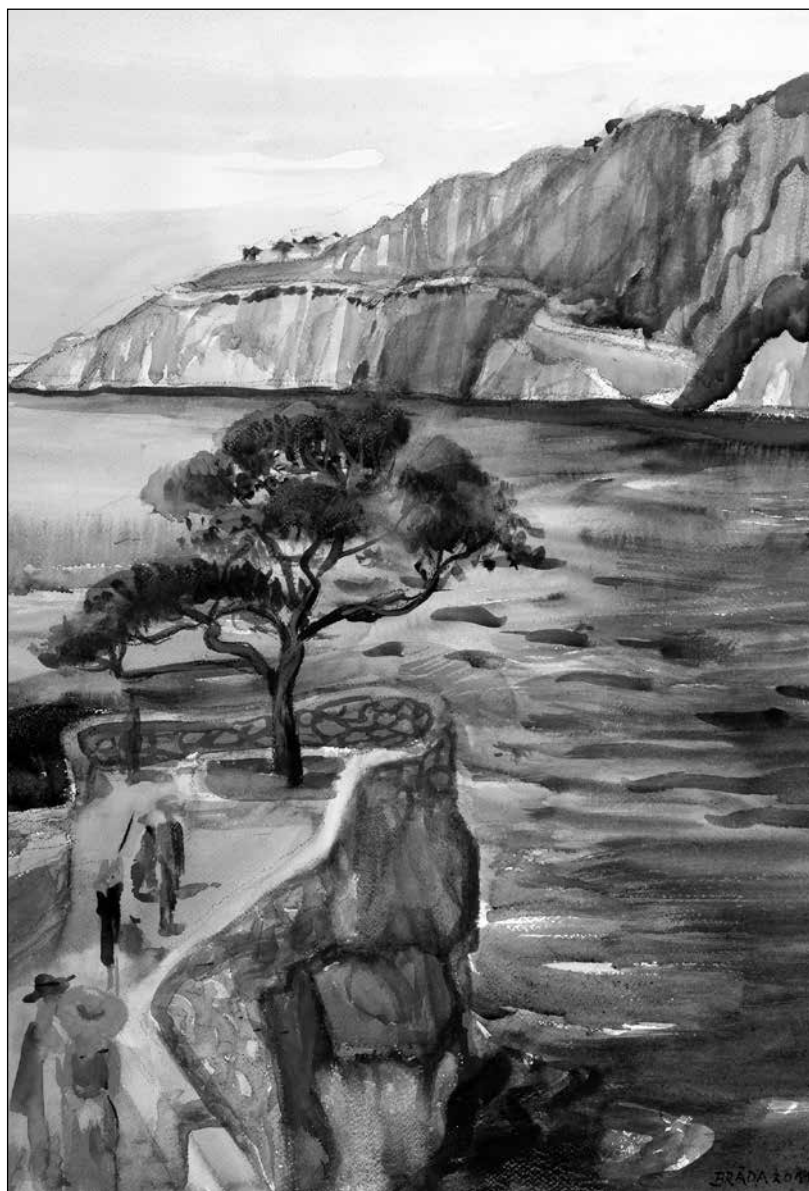
Félve a térvessztéstől és a kritikáktól, a pozicionáltak így is hevesen támadták a lapot, különösen Gerold Lászlónak voltak ellenséges kirohanásai, de ezek a rosszindulatú áskálódá-

sok, később pedig az elhallgatások nem tántorították el a szerkesztőséget a munkától. Így mára, 15 év elmúltával büszkén állíthatjuk, hogy az Aracs a Kárpát-medence egyik legnívósabb lapja lett, ahova minden szerzői térítés nélkül (mert erre sem a szerb hatalom, sem az MNT nem ad egy vasat sem) a neves munkatársak készségesen írnak és közreműködnek. Tomán álma ezzel megvalósult. A sors azonban kegyetlen. Csak rövid ideig élvezhette azt az írói szabadságot, amelyet saját maga teremtett meg, 2008-ban ugyanis a halál kiragadta kezéből a tollat. Nagy harcos volt, mindig az igazságot kereste, értékes életében sok csalódás érte, de erős jellemét a

sorscsapások nem tudták megtörni. Bármilyen veszéllyel is járt, mindig kiállt a magyarságért, amit a hatalom és túllihegő kiszolgálóik sohasem néztek jó szemmel.

Az Aracs szerzői gárdája büszkén vallja, hogy a munkatársa lehetett, és felidézve emlékét álljon itt a két barát, a távolba szakadt Ács Károly és Tomán László irodalmi értékű levelezése. Ebben a balkáni fertőben mindketten száműzöttek érezték magukat, de talán az utókor jóváteszi ezt a hibát, és munkásságukat a megfelelő módon értékeli az irodalomtudomány.

Szabadka, 2015. május 25.

Szigetcsúcs